

Scenariusz lekcji

I. Cele lekcji

1) Wiadomości

Uczeń:

- a) zna pojęcia: ekspansja kolonialna, kolonie, metropolia, protektorat, trójprzymierze, trójporozumienie, brzemię białego człowieka;
- b) zna następujące postaci: cesarz Mutsuhito, Paulus Kruger;
- c) potrafi wskazać przyczyny i skutki kolonizacji;
- d) zna negatywne skutki kolonizacji dla ludności autochtonicznej;
- e) zna imperia kolonialne i relacje między nimi w końcu XIX w.;
- f) wie o rywalizacji o kolonie między mocarstwami europejskim.

2) Umiejętności

Uczeń:

- a) umie wskazać na mapie imperia kolonialne i ich kolonie;
- b) umie rozpoznać retorykę od prawdziwych intencji kolonialistów;
- c) rozumie proces narastania konfliktu między mocarstwami kolonialnymi.

II. Metoda pracy

- a) wykład z wykorzystaniem mapy,
- b) referat lub drama,
- c) dyskusja.

III. Środki dydaktyczne

- a) podręcznik,
- b) mapa,
- c) Atlas Historyczny Świata (dowolne wydanie),
- d) rekwizyty związane z poszczególnymi kontynentami.

IV. Przebieg lekcji

1) Faza przygotowawcza

- a) Sprawy organizacyjno - porządkowe:
 - sprawdzenie obecności,
 - sprawdzenie wiadomości wybranego ucznia,
 - przygotowanie mapy Kolonie państw europejskich w XIX w.
- b) Określenie celu i formy pracy na lekcji.
- c) Podanie i zapisanie tematu lekcji.

2) Faza realizacyjna

Nauczyciel przedstawia przyczyny ekspansji kolonialnej Europejczyków w XIX w., wskazuje kolonie na mapie oraz omawia bilans polityki kolonialnej końca XVIII w. i początku XIX w. Omawia negatywne skutki procesu kolonizacji dla ludności autochtonicznej (niewolnictwo, system gospodarki kolonialnej, surowcowy charakter gospodarki, lokalne wojny i powstania w Indiach, Sudanie i Chinach).

Referowanie, przez czterech wcześniej przygotowanych uczniów (5 minut czasu dla każdego), na temat skutków kolonizacji dla ludności tubylczej poszczególnych kontynentów: Afryki, Azji,

Ameryki, Australii, z odniesieniami do współczesności. Uczniowie mogą przynieść do klasy rekwiizyty kojarzące się z tymi kontynentami. Ewentualnie, w zależności od stopnia aktywności uczniów, w klasie można przygotować dramę: urządzić proces – czterej oskarżyciele (przedstawiciele ww. kontynentów), oskarżony (biały człowiek) i sędzia. Uczniowie analizują i oceniają przedstawioną argumentację.

Następnie nauczyciel pyta uczniów, jak rozumieją sformułowanie: brzemień białego człowieka. Możliwość dyskusji nad rozumieniem pojęcia: alternatywnie jako odpowiedzialność za narody zamieszkujące podbite ziemie, wprowadzenie postępu (medycyny, techniki, systemu prawnego - R. Kipling) lub poczucie winy za krzywdy, jakich dopuścili się biali wobec podbitych narodów (jedna z przyjętych, dominujących ocen skutków podbojów kolonialnych). Uczniowie dyskutują nad współczesnym rozumieniem tego pojęcia.

Na koniec nauczyciel przedstawia konflikty o kolonie pomiędzy metropoliami (francusko - brytyjski Sudan; francusko - włoska Afryka Pn.; brytyjsko - rosyjski Afganistan), prowadzące do tworzenia sojuszków wojskowych w Europie.

3) Faza podsumowująca

Nauczyciel ocenia szczególnie aktywnych uczniów i poleca wykonanie zadania domowego.

V. Bibliografia

- 1) G. Bidwell, Hebanowe ładunki. William Willbeforce i brytyjski handel niewolnikami, tłum. A. Bidwell, Wrocław 1978.
- 2) Biezuńska - Małowist, M. Małowist, Niewolnictwo, Warszawa 1987.
- 3) K. Dziewanowski, Brzemień białego człowieka, Warszawa 1996.
- 4) M. Ferro, Historia kolonizacji, tłum. M. Czajka, Warszawa 1997.
- 5) J. Kieniewicz, Złoto, korzenie i krew, Warszawa 1971.

VI. Załączniki

Zadanie domowe

- 1) Przedstaw przyczyny i skutki kolonizacji. Skutki podziel na pozytywne i negatywne dla imperiów kolonialnych.

Przyczyny	
Skutki	- pozytywne
	- negatywne

- 2) Dowiedz się, czy we współczesnym świecie nadal występuje niewolnictwo.
- 3) Na podstawie wybranych tekstów źródłowych lub literatury (np. W pustyni i w puszczy) oceń stosunek Europejczyków do autochtonicznej ludności w koloniach.

- 4) (Dla szczególnie zainteresowanych.) Wypowiedz się pisemnie, jak współcześni Europejczycy mogą przyczynić się do poprawy losu dawnych krajów kolonialnych.

VII. **Czas trwania lekcji**

45 minut

VIII. **Uwagi do scenariusza**

Uczniowie referujący, bądź występujący w dramie muszą mieć czas na przygotowanie (co najmniej 2 tygodnie).